

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Кваліфікаційна робота
магістра
з теми «ВИХОВАННЯ ІНІЦІАТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СЮЖЕТНО-РОЛЬОВІЙ ГРІ»

Виконала: студентка 2 курсу,
групи DO1-M23
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Слободанюк Аліна Олексіївна

Керівник: **Ватаманюк Г.П.**
кандидат педагогічних наук, доцент,
старший викладач кафедри теорії та
методик дошкільної освіти

Рецензент: **Тітаренко С. А.**
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної
педагогіки і психології
Глухівського національного
педагогічного університету
ім. О. Довженка.

2024р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ	
ВИХОВАННЯ ІНІЦІАТИВНОСТІ ДІТЕЙ	
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СЮЖЕТНО-	
РОЛЬОВІЙ ГРІ.....	
1.1. Ініціативність як базова якість особистості: сутність і структура у контексті наукових поглядів.....	
1.2 Сюжетно-рольова гра як умова і чинник виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку.....	
 РОЗДІЛ ІІ. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ	
«ВИХОВАННЯ ІНІЦІАТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО	
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СЮЖЕТНО-РОЛЬОВІЙ ГРІ».....	
	35
2.1. Процедура експериментального дослідження та стан проблеми.....	
2.2.Критеріально-рівневий апарат дослідження.....	
2.2. Організаційно-педагогічні умови виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі.....	
2.3. Порівняльна характеристика рівнів вихованості ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі.....	
ВИСНОВКИ.....	7
 2	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	84
<i>Додаток А. Конспект проведення сюжетно-рольової гри «Магазин».....</i>	
.	

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах стрімкого розвитку технологій, динамічності соціальних і політичних змін у соціумі, для успішного функціонування суспільства, виникає потреба у вихованні громадян України, здатних виявляти власну позицію, ініціювати і втілювати нові ідеї, самостійно визначати і реалізовувати завдання як особистісного, так і суспільного розвитку, рухаючись за векторами моральності й загальнолюдських цінностей. Ці запити відображено в Конституції України (2014) [30], Законах України «Про освіту» (2017) [23], «Про дошкільну освіту» (2001) [24]., Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні (2021) [3].

Виховання особистості та її базових якостей починається з дошкільного віку та є одним із головних спрямувань дошкільної освіти (Г. Беленька, Н. Гавриш, О. Кононко О. Кошелівська, К. Крутій, Т. Поніманська та ін.). Старший дошкільний вік – сенситивний період морального становлення. Він характеризується психологічними новоутвореннями раннього етапу розвитку особистості, сприйнятливістю нервової системи до виховання ініціативності. Формується ця базова якість у різних видах активності, серед яких провідне місце займає ігрова. За результатами аналізу наукових досліджень найбільш сприятливою для цього є сюжетно-рольова гра, у якій закладено потужний потенціал, щодо виховання ініціативності дітей 5(7) року життя. У Базовому компоненті дошкільної освіти (2021), у змісті освітніх ліній «Дитина в соціумі», «Дитина у світі культури», «Гра дитини», закладено показники ініціативності як інтегрованої якості, що включає самостійність, креативність, впевненість тощо.[2].

Проблему виховання ініціативності у різних видах діяльності досліджували В. Манько, Л. Новікова та ін. Ініціативність як властивість вольового зусилля була предметом вивчення таких вітчизняних учених як

І. Бех, Т. Піроженко, В. Котирло, С. Кулачківська, С. Поліщук. Як складову творчості ініціативність розглядати у своїх працях Л. Божович, Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Кононко, А. Богуш, С. Сисоєва та ін.. Виховний потенціал ігрової діяльності у контексті розвитку базових якостей особистості висвітлено у працях науковців Л. Артемової, О. Кошелівської, Л. Кравчук. Особливості розвитку ігрової діяльності дошкільників досліджували К. Карасьова, Т. Піроженко, Н. Пихтіна, Д. Усик та ін.). Дослідники А. Бурова, Л. Виготський, Д. Ельконін переконливо доводять, що найбільш сприятливим полем для виховання ініціативності є сюжетно-рольова гра. В ігровій діяльності дитини старшого дошкільного віку вона займає провідне місце. Здійснюючи особливий вплив на розвиток ініціативності сюжетна рольова гра сприяє й самореалізації особистості. Науковці Л. Артемова, А. Туклер у своїх наукових працях підкреслюють потенційні можливості сюжетно-рольової гри для розвитку ініціативності [1]. На часі розроблено цілу педагогічну систему, спрямовану на формування ініціативності у дітей старшого дошкільного віку (А. Туклер), виявлено педагогічні умови формувальної роботи, однак це не вичерпує проблеми і спонукає до пошуку інших умов, методик, перспектив виховної роботи. У сучасній педагогіці ще й досі існують суперечності між соціальним запитом і пошуками шляхів його реалізації, між потенційними можливостями сюжетно-рольової гри й неможливістю їх використання у практиці сучасного дошкільця. Тому й обрано було нами тему для наукового дослідження «Виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі»

Об'єкт дослідження – виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти як базової якості особистості

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі.

Мета дослідження – виявити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі.

Завдання дослідження:

- на основі аналізу наукових джерел уточнити сутність поняття «ініціативність», висвітлити його структуру і зміст, розкрити сутність поняття «виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі»;
- висвітлити педагогічний потенціал сюжетно-рольової гри як умови та чинника виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку;
- визначити критерії, показники й схарактеризувати рівні вихованості ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі;
- виявити й обґрунтувати організаційно-педагогічні умови виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі.

Методи дослідження – *теоретичні* (аналіз і узагальнення даних психолого-педагогічної та методичної літератури) – для уточнення базових понять, з'ясування стану виховання ініціативності дітей у практиці дошкільця, обґрунтування організаційно-педагогічних умов виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку у грі; *емпіричні* (бесіди, опитування, інтерв'ю), педагогічне спостереження) – для визначення стану досліджуваної проблеми у закладах дошкільної освіти та сім'ї; педагогічний експеримент, експертне оцінювання – для визначення рівнів вихованості ініціативності дітей старшого дошкільного віку; статистичні методи та методи обробки емпіричних даних.

База дослідження: Вільховецький заклад дошкільної освіти «Сонечко» Закупненської селищної ради, Кам'янець-Подільського району Хмельницької області (тут проводилася робота з експериментальною групою). Контрольна група функціонувала на базі Закупненського ЗДО «Берізка» Закупненська територіальна громада Кам'янець-Подільського району, Хмельницької області.

В експерименті було задіяно 24 дитини старшого дошкільного віку по 12 дітей у кожній із групі.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні й упровадженні організаційно-методичних умов виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі; у розробленні використанні методики емпіричного вивчення та формування ініціативності старшого дошкільника у сюжетно-ігровій діяльності. Це дозволить педагогам вдосконалити свої педагогічні практики та створити більш сприятливе розвивальне середовище і загалом покращити якість освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи викладено на науково-практичних конференціях різного рівня (1 міжнародна, 9 Всеукраїнських, 2 з яких – з міжнародною участю) та публікації.

Публікації: Слободанюк А., Ватаманюк Г. Організаційно-педагогічні умови формування комунікативної компетентності старших дошкільників засобами сюжетно-рольових ігор. *Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти* : зб. матеріалів X Міжнародної науково-практичної конференції 3-4 квітня 2024 року // Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра теорії та методик дошкільної освіти ; [відпов. секр. Н.Г. Каньоса]. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2024. С. 221–227.
https://drive.google.com/file/d/1g8fSgOkBsWcY5v5pYiDT_P6dBOytovUD/view

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (54 найменування), 1 додаток. Основний зміст роботи викладено на 60 сторінках. Робота містить 5 таблиць.

ВИСНОВКИ

Робота присвячена одній із актуальних проблем сучасної дошкільної освіти – вихованню ініціативності дітей старшого дошкільного віку. Ефективним засобом формування роботи було обрано сюжетно-рольову гру. Відповідно до мети дослідження і завдань щодо її реалізації, було виконано таку роботу:

1. На основі аналізу наукових джерел уточнено сутність поняття «ініціативність», Ініціативність розуміємо як це здатність людини бути самостійною, брати ініціативу у різних сферах життя, проявляти активність, виявляти творчість та енергію у досягненні своїх цілей. Ініціативність – це одна з ключових якостей успішної особистості, яка допомагає досягати вищого рівня професійного та особистісного зростання. Ініціативність дитини дошкільного віку – це вміння самостійно приймати рішення, творчо мислити, й першому й першому пропонувати спонуку до дії (давай стрибати, одягатися, гратися). До структури ініціативності входять такі компоненти як: емоційний (за певних умов емоції можуть суттєво підвищувати або знижувати ініціативність); поведінковий (включає товариськість, прагнення до спільної діяльності та співпраці); діяльнісний (включення особистості у творчу активність, у якій прояв її особистісних якостей затребуваний, але водночас, рівень розвиненості цих якостей ставиться під сумнів, активізуючи рефлексивні процеси аналізу та самоаналізу з урахуванням порівняння, зіставлення, співвіднесення уявлення себе з еталонами, які передбачає дана діяльність); рефлексивно-оцінний компонент дитячої ініціативності свідчить про співвідношення вихідних намірів, реального результату та труднощів, що виникли під час здійснення ініціативної поведінки.

«Ініціативність дитини старшого дошкільного віку у сюжетно-рольовій грі» –розуміємо як її активність у пропозиції до гри та її теми, це новизна, що є продуктом творчого мислення, яка проявляється у виборі ролі та її

виконанні, у взаємодії з іншими ролями, у розгортанні сюжету та його зміни, у виборі ігрових атрибутів і символіки (предметів-замінників). «Виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі» розглядаємо як цілеспрямований процес планомірного використання педагогічного інструментарію (принципів, методів, прийомів), що мотивуватиме бажання дитини та її уміння ініціювати й використовувати власні ідеї у спільній грі, залучаючи до цього інших; вносити нові елементи у зміст, правила гри та вибір ролей, здійснювати самостійні ігрові дії у соціально-комунікативній діяльності.

2. Висвітлено педагогічний потенціал – сюжетно-рольової гри як умови та чинника виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку, який полягає у можливості дитини приміряти на себе різні соціальні ролі, самостійно обрати стиль поведінки та засоби вираження й необхідності для них (вербальне й невербальне спілкування; іграшки, предмети-замінники), інтегрувати різногалузеві знання і вміння їх використовувати в уявних ситуаціях, виявляти нові можливості та здійснювати інновації, що може привести до нових досягнень та успіхів, Ініціативність допомагає людині бути більш креативною та творчою, організованою, відповідальною за свої дії та вчинки, планувати свій час та встановлювати цілі.

3. У роботі визначено критерії, показники й схарактеризовано рівні вихованості ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі. Це: *когнітивно-мотиваційний* критерій із показниками – обізнаність дошкільника із сюжетно-рольовими іграми та ролями у них, уявлення про рольові способи поведінки; виявлення стійкого інтересу до сюжетно-рольових ігор і захоплення грою, мотивованість на пізнання нових сюжетів гри та виконання певної ролі у ній; розуміння потреби в атрибутах відповідно до сюжету гри та ролей у ній); *соціально-комунікативний* критерій із показниками – ефективний розподіл ігрових груп, позитивна взаємодія у них та узгодження своїх дій з діями інших учасників; дотримання

правил під час гри, емоційна реакція на їх зміну; варіювання виразу обличчя, зміна жестів і тембру голосу для втілення в рольовий образ, виловлювання власної думки); *операційно-творчий* з показниками – ініціювання розподілу ролей, відповідальний вибір та виконання головних і другорядних ролей, творче відображення їх дій, надання порад іншим дітям, як краще зіграти (що і як треба має робити), виявлення ініціативи в перетворенні предметно-ігрового середовища, відстоювання своїх поглядів.

На основі критеріїв сформульовано рівні вихованості ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі – високий, достатній, середній, низький.

4. Виявлено й обґрунтовано *організаційно-педагогічні умови* виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі. Це – створення предметно-ігрового середовища, яке б відповідало віковим особливостям дітей, програмовим вимогам (осередки активності) та відповідного їх наповнення (іграшками, предметами-замінниками, ігровими атрибутами тощо), що спонукало б дітей до гри і забезпечувало її відповідною атрибутикою; *інтегрований підхід до змісту виховання ініціативності* (організація сюжетно-рольових ігор у центрах активності різного спрямування, на ігровому майданчику в тому числі, урізноманітнення тематики сюжетно-рольових ігор та їх видів); *належний педагогічний супровід сюжетно-рольових ігор дітей старшого дошкільного віку* (функції вихователя у керівництві грою, система у плануванні, достатність виділеного часу для гри, готовність вихователя до опосередкованого керівництва сюжетно-рольовою грою, забезпечення комфортних умов для гри).

Впровадження в освітній процес запропонованих нами організаційно-педагогічних умов засвідчило позитивні результати у виявленні рівнів вихованості ініціативності в дітей старшого дошкільного віку. Якщо в ЕГ на початку експерименту з високим рівнем не було дітей, то інтегрований показник за всіма критеріями після експерименту їх виявив

2.. На достатньому рівні спочатку було 3 дитини, стало 5 дітей. На середньому рівні було 7 дітей залишилося 3 дитини (4 досягли достатнього рівня). На низькому рівні було 2 дитини, після експерименту вони досягли середнього рівня. У КГ – зафіксовано лише незначну динаміку покращення результатів.

Перспективи подальших наукових досліджень бачимо у вивченні проблеми формування інших базових якостей у старшому дошкільному віці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агіляр Тукар В. . Виховання ініціативності дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі як педагогічна проблема.
2. Агіляр Тклер В. Гендерні прояви поведінки дітей у сюжетно-рольовій грі «сім'я» : зб. наук пр. Вип. 2, 2017. С. 15-23.
<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/569640.pdf>
3. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція / наук. кер. Т.О. Піроженко; авт. кол.: О.М. Байєр, О.К. Безсонова, Н.В. Гавриш та ін. Київ, 2021. 37 с. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
4. Байєр О. М., Піроженко Т.О. Вивчення ціннісних орієнтацій старших дошкільників: експрес-діагностика. URL : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp161/bajer_o.m-pirozhenko
5. Бех І. Д. Особистість у контексті орієнтирів розвивального виховання. О. Б. Петренко (Ред.), Інноватика у вихованні: збірник наукових праць. Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет. 2015. Вип. 1, С. 7–13.
6. Беленька Г., Гавриш Н., Васильєва С., Маршицька В., Нечай С., Орлова Г., Шкляр Н. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : метод. посіб. Харків: Мадрид. 2015. 220 с.
7. Богуш А. М. Інтегрований підхід – мода, чи вимога часу <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/17981/1/Bogush%20Alla.pdf>
8. Бойко О.М. Сюжетно-рольові ігри. Транспорт. Старший вік. Харків : Ранок. 2020. 48 с.
9. Бойко О.М. Сюжетно-рольові ігри. Сфера послуг. Старший вік. Харків : Ранок. 2020. 48 с.
10. Боярчук С. Інтегроване навчання як засіб оптимізації освітньо-виховного процесу в сучасному дошкільному закладі. *Педагогічний часопис Волині*. 2017. №2(5). С. 71-75.

- 11.Гавриш Н. В. Інтегрований підхід: робота над помилками. Дошкільне виховання. 2018. №7. С.8-11.
- 12.Гавриш Н. В. Інтеграційні процеси в системі дошкільної освіти. Вісник Дніпропетровського університету економіки та права імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». 2011. №1 С. 16–20.
<https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2011/1/4.pdf>
- 13.Ванжа С. М. Карти педагогічного аналізу й контролю освітнього процесу в ДНЗ Т.43. Харків : Ранок, 2013. 112 с.
- 14.Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : метод.посіб./ Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай, Г. Орлова, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр ; за заг. ред. Н. Гавриш. Харків : Мадрид, 2015. 220 с.
- 15.Впевнений старт : освітня програма для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В.Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К. : Українська академія дитинства, 2017. 80 с
- 16.Гончаренко С. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне, 2011. 552 с.
- 17.Дитяча психологія. навч. посіб. / укл. Р.В. Павелків, О.П. , Цигипало. Київ : Академвидав, 2015. 400 с.
- 18.Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження /Упор. О.Г. косенчук, І. М. Новик, Л. В. кудьменко. Харків : Ранок, 2021. 240 с.
- 19.Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 614–616.
- 20.Енциклопедія Сучасної України <https://esu.com.ua/article-12302>

- 21.Іванова В. В., Запорожану М. Формування ініціативності як важливої якості особистості дитини http://www.confcontact.com/2015-nauka-v-informatsionnom-prostranstve/ps6_ivanova.htm
- 22.Зайцева Л. Інтегрований підхід: сутність та можливість впровадження в дошкільній освіті. Молодь і ринок. 2011. №12(83). С. 55–58.
- 23.Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. URL: 43 https://urst.com.ua/act/pro_osvitu
- 24.Закон України «Про дошкільну освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>
- 25.Картотека сюжетно-рольових ігор для дітей старшого дошкільного віку. <https://vseosvita.ua/library/kartoteka-suzetno-rolovih-igor-starsij-vik-278961.html>
- 26.Кіндрат І. Інтеграційні засади побудови освітнього процесу в сучасному дошкільному навчальному закладі. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2012. №22 (257). Ч. II. С. 114–120.
- 27.Кобченко О. Інтеграція різних видів діяльності в роботі вихователя ЗДО <https://naurok.com.ua/integraciya-riznih-vidiv-diyalnosti-v-roboti-vihovatelya-zdo-250575.html>.
- 28.Конвенція прав дитини https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
- 29.Конституція України (Законодавство України). Київ. Нотіс. 2024 128
- 30.Кононко О.М. Теоретико-методичні засади розвитку моральної позиції дошкільника у взаємодії з однолітками. <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/2262/1/9.pdf>
- 31.Крутій К. Л. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або що треба знати про інтеграцію. Дошкільне виховання. 2018. №7. С. 2–7.
- 32.Лісовець О. В. особливості становлення і розвитку самостійності дитини у дошкільному віці. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психологопедагогічні науки. 2018. № 3. С. 28-34.

- 33.Максименко С. Д. Механізми розвитку особистості. Проблеми сучасної психології. 2018. Вип. 40. С. 7-23.
- 34.Мітіна С.В. Психологія особистості: навч.-метод. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 274 с.
- 35.Моніторинг досягнень дітей дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти : методичний посібник / за заг. ред. Т. В. Киричук, О. М. Кулик, Н. М. Шаповал. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 272 с.
- 36.Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с
- 37.Павелків Р. В., Цигипало О. П.. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу [текст] : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 296 с.
- 38.Піроженко Т., Карасьова К. & Соловійова Л. (2015). Ціннісні орієнтації дитини: тенденції розвитку. URL: http://lib.iitta.gov.ua/4631/1/Ціннісні_орієнтації_тенд._розвитку.pdf (дата звернення: 19.09. 2024).
- 39.Пихтіна Н. П., Пісоцький О.П. Дитяча психологія : курс лекцій Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 169 с.
- 40.Погляди В. О. Сухомлинського на гру як засіб розумового виховання молодших школярів. <http://surl.li/hmvjtn>
- 41.Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. 4-те видання, перероблене. Київ: Академія, 2018. 408 с.
- 42.Поряд і разом. Соціалізуємо старшого дошкільника навч. Метод посіб. (С. Васильєва, Н. Гавриш, В. Луценко, . В маршицька та ін. : за заг. Ред. Н. Гавриш. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 252 с.
- 43.Русова С. Вибрані педагогічні твори. Київ : Освіта, 1999. 304 с.

- 44.Савченко М.В. Виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку у процесі ігрової діяльності. Ареш. Дис. Одеса, 2014 20 с.
- 45.Сіренко О.Є. Формуємо впевнену особистість дошкільника. Програма для дітей старшого дошкільного віку щодо формування впевненості в собі. Черкаси. ЧОПООП. 2014. 48 с.
- 46.Сліпченко Л. Організація сюжетно-рольової гри з дітьми. Навч-методу посіб. Сміла. 2028. <https://vseosvita.ua/library/embed/002k8c-e5ea.doc.html>
- 47.Соловійова Л. Сюжетно-рольова гра — школа довільної поведінки *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №11. С. -467.
48. Степанов О.М. Психологічна енциклопедія. Київ. Академвидав. 2006. 540 с.
- 49.Сюжетно-рольові ігри в ДНЗ. <https://vseosvita.ua/library/suzetno-rolovi-igri-v-dnz-471510.html>
- 50.Ушинський К.Д. Твори: в 6-ти т. Т. 5. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. Київ: Рад. школа, 1955. 430 с.
- 51.Федорова М. А. Сюжетно-рольова гра як засіб виховання моральних цінностей дошкільника. *Сталий розвиток : проблеми та перспективи* / за заг. ред. О.А.Дубасенюк: зб. наук. Праць Житомир : Полісся, 2015. С. 164-170.